

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Petri Ridolphini J. C. Nobilis Cortonensis, Patritiiqve
Romani, Ac Protonotarii Apostolici, De ordine procedendi
in Iudiciis in Romana Curia Praxis Recentior**

Ridolfini, Pietro

Coloniae Agrippinae, 1680

Caput XI. De Testibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-99137](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-99137)

174 *Osse*. tamen *decis. 60.* contrariam opinionem defendit sub n. 6. & *seqq.* ubi sub n. 8. de communi testantes allegat, & *nu. 10.* ita Senatium censuisse refert, et ad iura idem disponentia in iuramento relato, quod in delato, respondet procedere in relatione voluntaria à iudice approbata, secus in necessaria à iudice non approbata, licet superius n. 7. dixisset, huiusmodi relationem procedere potius ex necessitate causativa non attendenda, quàm ex necessitate præcisa.

Sed *Scacc. d. q. 17. limit. 34. n. 3.* latius primam opinionem adversus prædicta bonis rationibus tuetur, ut per eum.

175 Verum prima opinio certè non procedit in Legatario, vel Fideicommissario jurante legatum, vel fideicommissum sibi deberi, si enim apertis demum tabulis testamenti, nullum ad legatarii, seu fideicommissarii favorem legatum, seu fideicommissum relictum appareat, utique non solum sententia per appellationem, seu aliud remedium, retractanda erit, sed etiam legatum, seu fideicommissum indebitè perceptum restituendum, *l. fin. C. de reb. cred. nam transigi non potest super contentis in testamento, antequam illud apertum, ac perspectum fuerit, Glos. in d. l. fin. in verbo legatum, Facchin. contrav. lib. 1. c. 23. vers. legata.*

SUMMARY CAP. XI.

- 1 Deficientibus scripturis, & confessionibus partis probatur per testes.
- 2 Citatio ad dicendum contra articulos, & eius formula, & processus.
- 3 Productiones, seu repetitiones articulorum in termino ad dicendum contra, & earum formula.
- 4 Articuli, & eorum formula.
- 5 Protestatio contra articulos in termino ad dicendum contra, & eius formula.
- 6 Protestatio super specificatione materiarum, & nominum testium, quæ sibi parte opponente, & eius formula.
- 7 Intimatio, qualiter materia, & nomina testium sunt in actio specificata, & eius formula.
- 8 Testes inducti quomodo debent jurare per diem ante examen de veritate dicenda.
- 9 Testes iurati in die iudicis possunt examinari in die seriata.
- 10 Inductio interpretis, & eius formula.
- 11 Ad examen testium à quo, & quomodo procedatur.
- 12 Productio interrogatoriorum, & eius formula.
- 13 Parte non dante interrogatoria, & non conducente interpretem, proceditur ad examen super articulis.
- 14 Parte non comparente hora intimata cum testibus examinandis, accusatur ejus contumacia hora sequenti pulsata, & quomodo.
- 15 Contumax examinare volentis bis accusata non potest procedi ad examen, nisi facta nova intimatio.
- 16 Interrogatoria, & eorum formula.
- 17 Citatio ad dicendum contra articulos, & videndum examinari testes absuturos, & eius formula, & processus.
- 18 Iuramenta partis, & testium super futura absentia, & eorum formula.

- 19 Intimatio qualiter fuit juratum super futura absentia, & eius formula.
- 20 Citatio ad videndum examinari testes absuturos etiam noviter repertos, quando articuli fuerunt ab eis admissi, & eius formula.
- 21 Citatio ad videndum examinari testes absuturos, quando examen fuit alias Notario commissum, & terminus ad videndum illos jurare, adhuc durat, & eius formula, & processus.
- 22 Citatio contra testem recusantem subijcere se examini, & eius formula, & processus.
- 23 Examen testium de jure civili non potest committi Notario.
- 24 Testium examen, & receptio iuramentorum posunt parte citata committi Notario, uti nudo Ministro, de stylo curia, & diversorum locorum, ac etiam de jure, ex causa.
- 25 Causa commissionis examinis testium Notario actuario, uti nudo ministro præsumitur.
- 26 Examen, ac iuramenta testium recepta à Notario de mandato iudicis, computantur inter acta judicialia, & probant sine aliis testibus.
- 27 Est consilium Hostiensis, quod de commissione examinis rogetur alter Notarius.
- 28 Actuarius de stylo, & signanter rota, & curia, potest rogari de commissione examinis, & receptio- nis iuramentorum testium sibi data.
- 29 Cancellario actuario Episcopi vel aliterius iudicis creditur de commissione examinis sibi data ratione officij.
- 30 Testibus examinatis à Notario actuario, credendum est eidem Notario de commissione examinis sibi data.
- 31 Creditur actuario de commissione examinis sibi data ex praxi contra Host. in, etiam sine testibus.
- 32 Creditur Notario actuario aliquid attestantis per actum de presenti, secus per actum de præterito.
- 33 Citatio ad videndum jurare testes pro singulis diebus, & horis sustinetur per dies sequentes.
- 34 Citatio ad videndum jurare testes sustinetur pro integro termino probatorio prefixo, & etiam prorogato, secus pro concessio de novo.
- 35 Citatio ad videndum jurare testes, est necessaria alias examen est nullum, nec intrat arbitrium.
- 36 Citatio ad videndum jurare debet esse specifica, cum generalis non sufficiat.
- 37 Citatio ad omnia ad causam pertinentia supplet defectum citationis ad videndum jurare testes.
- 38 In decreto admissionis ad probandum parti intimato continetur citatio ad videndum jurare testes.
- 39 Intimatio supplet defectum citationis, sed non ad sententiam.
- 40 Testes si fuerunt examinati cum interrogatorijs, signatura passim concedit commissionem sanatoriam cum clausula, arbitrio.
- 41 Commissione obtenta cum clausula, arbitrio, an, & quando soleat Rota adhibere fidem testibus examinatis cum interrogatorijs, non obstante defectu citationis ad videndum illos jurare.
- 42 Defectus turbidus citationis ad videndum jurare testes sanatur per commissionem cum clausula arbitrio.
- 43 Parte utraque eodem modo ad examen testium procedente, non obstat defectus citationis ad videndum illos jurare, & quare.

- 44 Pars sciens, & permittens testes examinari absque citatione ad videndum illos jurare, non potest postea dicere de nullitate examinis ob dictum defectum.
- 45 Presentia partis in monitione iudicis, ad videndum jurare testes, supplet defectum, & habetur pro citatione.
- 46 Testes sunt recipiendi die iudicio, non feriato, alias examen est nullum.
- 47 Doctores, qui moventur eisdem iuribus, autoritatibus, & rationibus, non sunt varij, licet in cortice verborum diversimode loquantur.
- 48 Tempore feriato non possunt fieri actus iudiciali.
- 49 Antonius Maria Coratius Cortonen. fuit l.c. praeclarissimus, & causarum patronus primarius in curia Romana.
- 50 Stylus est in curia Romana citandi ad videndum jurare testes ad p. d. (qua debet esse iudicialis) & 30. sequentes dies, qui intelliguntur curren-tes.
- 51 Stylus Rota, & curia ut testes jurent, tam in p. d. iudiciali, quam in reliquis curren-ibus in citatione ad videndum illos jurare contentis, est validus, & quare.
- 52 Finis, habens necessariam consequentiam a suo principio trahitur ad illud, & principium non finit tunc attenditur.
- 53 De stylo curia Capitulina testes praesentantur jurasse quando eorum nomina eduntur, & juramentum retrotrahitur ad tempus commissionis, sicut examen ad tempus juramenti.
- 54 Praestatio juramenti testis, prout est quid facti, non potest recipi a Notario nudo ministro, nec recipi ubicunque nisi retrotraheretur ad mandatum iudicis.
- 55 Testis de jure debet jurare coram iudice in iudicio, parte praesente.
- 56 Juramentum, & examen testis a Notario, uti nudo Ministro, de mandato iudicis ubicunque receptum, est actus iudicialis, & potest recipi extra iudicium, & tempore feriato, prout est quid facti, & quare.
- 57 Stylus committendi Notario, uti nudo Ministro, examen, & receptionem juramentorum in forma, est validus, & juris consonus.
- 58 Stylus, ut testes jurent ubicunque in manibus Notarii nudi ministri, de scendis a stylo committendi Notario examen, & receptionem juramentorum testium in forma.
- 59 Praestatio juramenti testis est de jure actus iudicialis, sed cum efficitur actus extrajudicialis, stylo mediante, non potest amplius dici iudicialis, nisi per retrotrahitionem ad tempus commissionis ad instar examinis.
- 60 Tempore feriato, licet non possint fieri actus iudiciales, possunt fieri actus extrajudiciales, qui per retrotrahitionem efficiantur iudiciales.
- 61 Juramentum de jure non potest praestari die feriato.
- 62 Juramentum de jure in die feriato non potest recipi a iudice in iudicio, secus de stylo extra iudicium a Notario, uti nudo illius Ministro, prout est quid facti.
- 63 Praxis optima legum interpretis.
- 64 Text. in c. 1. Fer. quod tempore feriato non

- possit praestari juramentum, quomodo intelligendus secundum Canonistas, Summistas.
- 65 Stylus juramenti a teste praestandi in manibus, nudi Ministri in termino probatorio, etiam si dies sint feriati, valet ad instar styli examinandi testes.
- 66 De stylo tribunalis A. C. est omnino Salustio Tiberio credendum, secus circa illorum validitatem, & iustitiam, & quare.
- 67 Salustius Tiberius addidit ejus praxi autoritates, & juramutuo accepta a D. Jo. Baptista Sella insigni practico.
- 68 Commissio examine per iudicem Notario, intelligitur commissio receptio juramentorum, & e contra.
- 69 Testes jurati in termino possunt examinari quando- cunque, etiam extra terminum.
- 70 Notarius nulliter procedit ad testium examen, nisi illud, aut receptio juramentorum, sibi a iudice committatur.
- 71 Si constat, articulos esse positiones, est de illis uti positionibus iudicandum.
- 72 Articuli censentur positiones, si sunt parti praefixus terminus ad respondendum illis.
- 73 Articuli relevantes, etiam concurrentes obiectus, vel quando melius materias specificant, quam primi, debent admitti.
- 74 Articuli irrelevantes, impossibiles, impertinentes, in verisimiles, & non concludentes, non sunt admissibiles, secus contrarij.
- 75 Articuli in dubio sunt potius admittendi, quam recipiendi, & quando impertinentes, vel irrelevantes dicantur.
- 76 Articuli solent saepe admitti, salvo exceptionibus, vel salvo jure impertinentium.
- 77 Articuli non fatentur.
- 78 Articuli dati medio juramento, probant contra articulantem, etiam non admissi, nisi doceatur de errore.
- 79 Articuli cum clausula, non esse astringens, nil certi contineri dicuntur.
- 80 Articulus tenetur specificare materias medio juramento, secus parte non opponente.
- 81 Testis debet jurare per diem ante examen, ex praxi.
- 82 Si iudex mandat testes examinari summarie, parte non opponente, sufficit illos jurare in actu examinis.
- 83 In tribunali Gubernatoris urbis, & aliis inferioribus sufficit testes jurare in actu examinis.
- 84 Interpres jurare debet de fideliter interpretando.
- 85 Interpres de jure non requiritur in examine testium, secus de stylo curiae.
- 86 Parte citata non conducente interpretationem horum intimis, valet examen sine illo, licet parte instante, testes possint deinde repeti.
- 87 Testes debent jurare tactis scripturis.
- 88 Tactus scripturarum non praesumitur, nisi scriptura appareat in actu.
- 89 Verba illa, testis juratus &c. non probant juramentum, & quare.
- 90 Juramentum probatur ex verbis diffinitivis Notarii, prout juravit &c. & similibus, etiam si non addiderit verba, tactis scripturis.
- 91 Dicitio &c. comprehendit omnia, quae sunt de natura, & substantia actus.

- 92 Iuramentum probatur ex sola assertione Notarij, si adsit in loco hic stylus.
- 93 Iuramentum non requirit tactum scripturarum sic disponente statuto, nec quoad sui essentiam.
- 94 Iurandi solemnitas est de iure positivo, & potest illa a statuto derogari.
- 95 Testis Sacerdos potest iurare tacto pectore.
- 96 Eques potest iurare super cruce sui habitus, & iuramentum probatur ex verbis depositivis Notarij non enunciativis.
- 97 Mors supplet in teste defunctum iuramenti.
- 98 Testium examen sine interrogatorijs est de iure validum.
- 99 Testes examinati sine interrogatorijs in actis dati non probant, nisi repetantur.
- 100 Repetendi sunt testes sumptibus ejus, qui vult jurari repetitione, si examen alias est nullum.
- 101 Testes examinati sine interrogatorijs in actis dati, vel pendente termino, sunt repetendi sumptibus ejus, qui illos curavit examinare sine illis.
- 102 Repetitio testium, si interrogatoria non erant data in actis, vel erat lapsus terminus ad illa dandum, si sumptibus eam petentis.
- 103 Parte protestante testes non examinari sine interrogatorijs datis, examen est nullum sine illis.
- 104 Testis, qui omnia interrogatoria non evacuavit, vel illis respondere recusavit, non probat.
- 105 Testis non tenetur respondere interrogatorijs impertinentibus seu crimine continentibus.
- 106 Nemo tenetur detegere turpitudinem suam.
- 107 Iudex remissionis tenetur in omnibus servare formam sibi prescriptam in remissione, alias examen est nullum.
- 108 Per dationem interrogatorum pars censetur confesisse examini, quod facilius tunc sanatur ex commissione cum clausula arbitrio.
- 109 Datio interrogatorum inducit scientiam testium, & materiarum.
- 110 Interrogatoria primo loco data non faciunt sustinere examen nullum, si alia dari poterant.
- 111 Pars citata ad dandum interrogatoria, alias videndum examinari sine, si illa non dedit, examen est validum.
- 112 Minor, si tutor citatus est contumax in dando interrogatoria, non resistitur ad illa dandum.
- 113 Interrogatoria superflua, & impertinentia possunt a iudice rescari, & etiam tacite omitti.
- 114 Testes absaturi recipiuntur, etiam super articulis non admissis, & possunt iurare, etiam die feriata.
- 115 Testes absaturi in prestando iuramento, stantibus stylis Romane curiae, non sunt magis privilegii, quam alij, nisi de iure, quando iuramentum praestatur coram iudice.
- 116 Testes absaturi debent iurare de veritate dicenda, & de futura absentia, & in fine examini, de non perescaendo eorum dicta.
- 117 Testes non possunt examinari super iisdem, vel directo contrariis post publicas attestaciones, & didicita testificata.
- 118 Testium publicatio pronuntiatio non impedit novum examen si testificata non sunt didicita.
- 119 Facta publicatione testium pars, quam illam petit, praesumitur didicisse testificata nisi, habeat praesumptionem pro se.
- 120 Publicatio facta parte invita, contradicente, protestante, vel absente, illi non nocet.
- 121 Publicatio testium insinuatoria impedit testium examen super eisdem, vel directo contrariis.
- 122 Pars, quae habuit processum originalem apertum praesumitur didicisse testificata, etiam si non sit facta publicatio solennis.
- 123 Didicita testium in disputationibus discussis praesumuntur didicita testificata.
- 124 Conclusio, quod testes non possint examinari super iisdem, vel directo contrariis, publicatio processus, vel didicita testificata, pluries fallit.
- 125 Testes noviter reperti, si de hoc constat, possunt examinari super iisdem, vel directo contrariis, etiam post didicita testificata.
- 126 Testes possunt examinari post didicita testificata, quando articuli non sunt comprehensi sub primis, vel examen sit ad diversum finem.
- 127 Testes possunt examinari, etiam in secunda instantia, quando aliquid in secundis articulis continetur alio modo, & magis explicitè, quam in primis contineretur.
- 128 Testes examinari possunt super materia, super articulo non in cortice tantum, sed in sui essentia partim novis, & partim antiquis.
- 129 Testes examinari possunt super materia, super qua primi testes, nil deposuerunt.
- 130 Testificata non possunt dici didicita, si testes nil deposuerunt.
- 131 Testes producti ante publicationem factam parte invita possunt examinari, etiam post illam, & didicita.
- 132 Testes possunt favore Ecclesiae examinari etiam post didicita, confixo de lesione, & causa cognitione, ac exacta diligentia interveniente.
- 133 Testes possunt examinari, licet processus sit tantum procuratori offensus, secus si diu fuit per nos principalem, & quare.
- 134 Testes post didicita possunt examinari ad corroboracionem antiquarum probationum.
- 135 Testificata non dicuntur didicita de stylo curiae, quando fuit tantum traditum partibus summarium testium, & quare.
- 136 Fallentia ad regulam, quod post didicita non possint testes examinari super iisdem, vel directo contrariis, remissive dantur.
- 137 Testis recusans subijcere examini potest cogi ad id, tam in civilibus, quam in criminalibus.
- 138 Consanguinei, & affines non coguntur testificari contra consanguineos, & affines, nisi veritas alias haberi non possit, vel in subsidium, causa cognita.
- 139 Filius contra parentes, & liberius contra patronum, etiam volentes testificari, repelluntur.
- 140 Testis, cui obijcitur crimen per modum exceptionis, non potest cogi ad testificandum.
- 141 Frater contra Fratrem non potest cogi ad testificandum.
- 142 Clericus in criminalibus non cogitur testificari, sed sit delictum se atrox, iudex debet consultare Principem, si veritas aliter haberi non possit.
- 143 Testes coguntur subijcere se examini in illa indicata, & capis pignoriis.
- 144 Testium materia est amplissima, & de ea remissive.

De testibus examinandis, Pars
Prima, Cap. XI.

Quoriscunque positiones fuerint ex adverso negatae, sunt ut infra, reproducenda in vim articulorum, & super eisdem inducendi, & examinandi testes ad docendum de solutione, aliisque prejudicialibus. Quod si non fuerint datae positiones, tunc, ad docendum de praedictis, sunt in actis producendi articuli, & super eis testes iudicandi, & examinandi, & utroque casu citanda est pars adversa, ut infra videlicet.

A. C. N.

2. Ciretur NN. ex adverso principalis, ad dicendum contra articulos factos datos, videndum illos ad probandum admitti, & committi Notario causae examen, & receptionem juramentorum testium in forma A, ad primam diem & postquam commissum fuerit, videndum illos jurare super articulis, & tota praesenti causa, in eorum vel Notarii domibus, & ubi reperti fuerint, per totam illam, & triginta, (vel plures B aut pauciores ad libitum) sequentes dies, B, dandum Interrogatoria, & conducendum interpretem, quatenus &c. alias videndum mandari examinari sine, ad primam diem, instante NN. principali, live &c.

N. Notarius.

De retur.

NN. repetit articulos hodie (vel die NN.) in actis productos, & petiit, & obtinuit, ut supra admitti, si & in quantum, salvo jure impertinentium, & non admittendorum, live tamen prejudicio obligationis cameralis, processus executivi, & decreti facti, ac committi in forma, &c. & examinari testes pro diebus, & horis intimandis, omni &c.

3. In termino autem dictae citationis executae & reproductae, fit repetitio, seu productio articulorum in actis, ut infra, videlicet.

Pro NN. contra NN.

In officio NN. & acceptatis confessionibus ex adverso factis in vim judicialis, & irrevocabilis confessionis, repetit positiones negatas, & alias sub die NN. in actis productas, in vim articulorum, petens &c. omni &c. Si vero non fuerint productae positiones, tunc producuntur, seu repetuntur articuli in Broliardo, ut infra videlicet.

Pro NN. contra NN.

In officio NN. facto per compulsum produxit articulos (seu repetit articulos, alias sub die NN. in actis productos) tenoris &c. petens &c. omni &c.

4. Articuli vero possunt fieri juxta infra scriptam, vel aliam similem formulam, mutatis mutandis, secundum facti contingentiam.

Formula Articulorum.

- C Articulos, C, infra scriptos dat, facit, exhibet & producit procurator, & eo nomine NN. in causa, quam habet cum NN. petens recipi, & ad

probandum admitti in curia, & extra, & super eis testes inducendos, servatis servandis, examinari, omni &c. deducens &c. ad superfluum tamen probationem non se astringens, de quo &c. solemniter, & expresse protestatur, omni &c. salvo jure &c. & non solum, ut supra, sed omni alio meliori modo &c.

In primis hic loco articulorum repetit omnia jura, instrumenta, Scripturas publicas, & privatas &c. in quantum &c. ex quibus &c. licet &c. tamen ad majorem cautelam & quatenus opus sit, probare vult, & intendit, vulgari sermone, videlicet.

1. Che la verita fu. & e che NN. del mese di NN. pago in Roma feudi mille moneta al d. NN. Auversario, e coli &c.

2. Che detto NN. auversario si chiamo all' hora quieto, e pagato, e sodistatto di tutto quello che detto NN. gli doveva fino a quel giorno, e ne fece a lui la quieranza finale, e patto di nou piu dimendargli cosa alcuna, e coli &c.

3. Che delle dette cose ne fu, era, & e pubblica voce, e fama, palam etc.

Hos pro nuuc, etc. salvo etc. non se tamen astringens ec. omni etc.

Nam a Testium.

NN. Romanus degens in Regione NN.

NN. Ferrarien. degens in Regione NN.

NN. NN. NN. NN.

5. Ex adverso, in termino dictae citationis ad dicendum contra articulos, fit hac protestatio, videlicet.

Pro NN. contra NN.

In officio NN. dixit praedictos articulos non admitti in prejudicium obligationis cameralis, processus executivi, decreti facti, et mandati relaxati, et his salvis, et non alias etc. contra praetentos articulos dixit pro nunc generalia, verbo, salvo jure etc. et non examinari, nisi specificatis materiis, nominibus, cognominibus, patria, habitatione, et exercitio testium medio juramento tactis etc. et dato termino competenti, et intimatis die, et hora certis ad effectum dandi interrogatoria, et conducendi interpretem, alias etc.

6. Et ob id pro implemento dictae protestationis, ut possit procedi ad ulteriora in examine testium, ille, qui produxit articulos, specificat materias, & protestatur, ut infra videlicet.

Pro NN. contra NN.

In officio NN. & medio juramento tactis &c. specificavit materias, nomina, et cognomina testium, prout in articulis, juravit de calumnia in forma etc. et induxit ulterius in testes NN. Afomatarium in urbe degentem in Regione NN. et NN. Campforem Romanum degentem in urbe in Regione NN. omni etc.

Et deinde fit intimatio, videlicet.

A. C. N.

7. Intimetur NN. ex adverso principali, qualiter materia, nomina, et cognomina testium sunt in actis specificata, D, et Dominus mandavit examinari testes, et alias prout in actis, et testes examinabuntur die NN. cum decem sequentibus, de mane, hora NN. et de fero ho-

ra NN. ideo &c. alias &c. instante NN. principali, siue &c.

N. Notarius.

- 8 Testes verò inducti debent singuli jurare in actis de veritate dicenda saltem per diem ante examen hoc modo videlicet.

Pro NN. contra NN.

In officio NN. testis inductus, pro parte dicti NN. qui monitus &c. medio juramento tactis &c. E juravit de veritate dicenda suis loco, & tempore super articulis, & tota causa & super quibus examinari contingerit, remotis &c. omni &c. Et sic de singulis.

- 9 Quo quidem juramento à teste præstito in die juridica, illa ipsa, poterit examinari, etiam in die feriata, prout latius in observationibus infra dicitur.

- 10 Ceterum die, & hora intimata adveniente pars comparet cum interrogatoriis, & inducit interpretem, ut infra &c. videlicet.

Pro NN. contra NN.

In officio NN. induxit interpretem NN. qui juravit medio juramento tactis &c. F, de fideliter interpretando, omni &c.

- 11 Et successivè examinantur testes per Notarium causæ, cui fuit examen commissum, medio juramento tactis &c. G, in actu examinis reiterato, ad organum interpretis Dantis interrogatoria, primo juxta omnia, & singula interrogatoria, & deinde ad organum interpretis articulantis, super omnibus, & singulis articulis, super quibus testes fuerunt inducti, si vero partes de unico interprete concordantur pro utraque parte, vel ob discordiam, vel alias fuit unus à iudice deputatus, examinantur in omnibus ad organum illius, aliis interprete non existente, ad organum Notarii. Productio verò interrogatorum fit, ut infra videlicet.

Pro NN. contra NN.

- 12 In officio NN. facto per compulsum produxit interrogatoria, prout in folio tenoris &c. petens &c. omni &c.

- 13 Sed si pars adversa die, & hora intimata pro examine, non comparet cum interrogatoriis, & interprete, tunc expectata hora intimata, & hora sequenti pulsata, proceditur ad ulteriora in examine absque interprete adversarii, & etiam absque interrogatoriis, si exhibita non fuerunt super articulis in actis datis.

- 14 Si verò pars, quæ instat testes examinari, non comparet, die & hora intimata, tunc expectata hora intimata, & hora sequenti pulsata, pars adversa accusat illius contumaciam, ut infra videlicet.

Pro NN. contra NN.

In officio NN. & expectata hora N. intimata, & hora N. immediatè sequenti pulsata, accusavit contumaciam partis adversæ non comparentis cum testibus assertis examinandis, & protestatus fuit non posse amplius pro nunc examinari, alias &c. omni &c.

Et si pars de sero, vel de mane sequenti post accusatam primam contumaciam, adhuc in sua contumacia perseveret, accusatur secunda contumacia, ut infra videlicet.

Pro NN. contra NN.

In officio NN. & expectata hora N. intimata, & hora N. sequente pulsata, accusavit contumaciam partis adversæ non comparentis, nec ducentis assertis testes examinandos, & protestatus fuit, nihil fieri, nisi denuo intimato alias &c. omni &c.

- 15 Quod si pars remanet contumax de mane & de sero, tunc dd. duabus contumaciis accusatis vel à parte, vel ab ejus interprete inducto, est necessaria nova intimatio examinis pro die & hora certis, alias non potest produci ad ulteriora in examine.

- 16 Interrogatoria verò possunt fieri juxta infra scriptam formulam, & alias mutatis mutandis secundum facti contingentias.

Formula Interrogatorum.

Interrogatoria infra scripta dat, facit, exhibet & producit Procurator, & eo nomine NN. in causa, quam habet cum NN. petens assertos testes ex adverso inducendos super illis in primis, & ante omnia interrogari, alias protestatus fuit de nullitate examinis. H. & aliis licitè protestandis, omni &c. & vulgari sermone.

- 1 S' interroghi ciascun Testimonio se è informato della qualità, è importanza del Giuramento, è delle pene di chi giura il falso, non essendo informato à pieno, s' avverta delle cose predette, che tanto giura il falso quello che dice la bugia, come quello che tace la verità & che chi fa questo, offende Dio, il Giudice, e l' anima propria, & è tenuto alla parte alla restituzione, e facciano l' altre solite monitioni.

- 2 Si interroghi ciascun Testimonio del nome, cognome, Padre, patria, habitatione, & esercizio, se è ricco, o povero à spese di chi viva, e quanto vale il suo, in omnibus &c. alias &c.

- 3 Se quest' Anno si è confessato e comunicato per la Pasqua, In che chiesa, da qual Sacerdote, & alla presenza di chi, in omnibus &c. alias &c.

- 4 Se è mai stato inquisito, e processato carcerato, è dichiarato scomunicato e da qual Giudice, e Tribunale, e per qual causa, e se fu assoluto, è condannato, e in qual pena, e se anco sia scomunicato, in omnibus &c. alias &c.

- 5 Se è parente, in che grado dell' inducente, ovvero Amico intrinseco, Compagno, o Familiare, è Compare dell' istesso, e se da esso, o da altri gli è stato donato promesso, è rimesso cosa alcuna per venirsì ad esaminare, e che cosa, e da chi, e se da quest' esame spera utile alcuno, e quale, in omnibus interrogetur de loco tempore, contestibus, & causa scientiæ, alias &c.

- 6 Se è mai stato instrutto, e se gli è mai stato insegnato da persona alcuna quello deva deporre in questo esame e da chi, e con quali parole sia stato ricercato di venire ad esaminarsi in questa causa, in omnibus &c. alias &c.

- 7 Se conosce le Parti, che litigano, da quanto tempo in qua, e con quale occasione e chi siano, e se habbi mai ricevuto dispiacere, e quale da alcuna di esse, e da chi, e se habbi tenuto, o tenga inimicitia con alcuna dell' istesse parti, e con chi, e per qual causa, e qual di esse vorria che vincesse, o perdesse la lite, in omnibus &c. alias &c.

8. Se fia solito spesso esaminarsi per altri, e se si fia più volte esaminato à favore, ò contro alcuna delle parti, che litigano, e particolarmente per l'inducente, & in qual Tribunale, e quante volte, e se quelli per chi si è esaminato hanno vinto, ò perso la lite, e se l'Inducente si fia mai esaminato per esso testimonio, e quante volte, in omnibus &c. alias &c.

9. Se è verisimile, che uno paghi grossa somma di denari senza farsi far ricevuta in scritto, ò quietanza per instrumento; in omnibus &c. alias &c.

10. Se sà, che fia mai stata pagata somma alcuna di denaro da persona alcuna senza ricevuta in scritto, e da chi, e doue, e quando, e quante volte, e chi era presente, & come sappia, se il pagamento fu fatto con ricevuta, ò senza; in omnibus &c. alias &c.

11. Che cosa sia fama, e comè lo sappian omnibus &c. alias &c.

12. Deveniendo ad articulos, super singulis interrogetur de loco, tempore, & contestibus, & causa scientia, alias &c. Super aliis suppleat diligens Examinator, cum potestate addendi, & minuendi, omittendi, & alia interrogatoria conficiendi, ad arbitrium Domini interpretis, omni &c.

Si verò testes sint absuturi, ut quam citius examinentur, citatur pars adversa, ut infra videlicet.

A. C. N.

17 Citetur NN. exadverso principali, ad dicendum contra articulos facto datos, videndum illos ad probandum admitti, & committi Notario examen, & receptionem juramentorum testium in forma, ad primam diem: & postquam commissum fuerit videndum illos jurare in eorum, vel Notarii domibus, & ubi reperti fuerint, tam super articulis, quam super tota causa per totam illam, & viginti (vel plures, vel pauciores ad libitum) sequentes dies, necnon videndum mandari examinari testes absuturos, & jurari super futura absentia illorum, dandum interrogatoria, & conducendum interpretem, quatenus &c. alias mandari examinari sine, ad primam diem, instante NN. principali, sive &c.

N. Notarius.

Executa, & reproducta citatione, ac specificatis materiis, nominibus, & cognominibus testium, ut supra, obtinetur decretum, videlicet.

NN. repetit articulos die NN. in actis datos, & petit, & obtinuit ut supra, admitti si, & in quantum, salvo jure impertinentium, & non admittendorum, committi in forma, & examinari testes pro diebus, & horis intimandis.

18 In termino dictæ citationis, jurandum est super futura absentia testium, & debent jurare tam Principalis, seu procurator, quam etiam ipsi testes absuturi videlicet.

Pro NN. contra NN.

In officio NN. induxit in testes NN. & NN. ac juravit medio juramento tactis &c. super futura absentia illorum ab urbe, omni &c.

Pro NN. contra NN.

In officio NN. testis absuturus inductus,

monitus, &c. medio juramento tactis &c. juravit se cito ab urbe absuturum, & de veritate dicenda suis loco, & tempore, super articulis, & tota causa, semotis &c. omni &c.

A. C. N.

19 Intimatur NN. exadverso principali, qualiter materie nomina, & cognomina testium sunt in actis specificata, & D. mandavit examinari testes absuturos, & fuit juratum super futura absentia, & alias prout in actis, & testes examinabuntur die crastina cum duobus sequentibus de mane, hora N. & de sero hora N. & ideo &c. alias &c. instante NN. principali, sive &c.

N. Notarius.

20 Si vero testes absuturi sunt examinandi super articulis alias datis, & admittis, citatur hoc modo, videlicet.

A. C. N.

Citetur NN. exadverso principali, ad videndum mandari examinari testes absuturos (noviter repertos, L. si sint de novo reperti) & committi Notario causa examen, & receptionem juramentorum testium in forma, ad primam diem, & postquam commissum fuerit, videndum illos jurare in eorum, vel Notarii domibus, & ubi reperti fuerint, per totam illam, & viginti sequentes dies, necnon jurandum, jurarique videndum super futura absentia illorum, dandum interrogatoria, & conducendum interpretem, quatenus &c. alias videndum mandari examinari sine ad primam diem, instante NN. principali, sive &c.

N. Notarius.

21 Sed si examen, & receptio juramentorum alias fuerit Notario commissa, & terminus ad videndum jurare testes adhuc dures, sufficiet citare hoc modo, videlicet.

A. C. N.

Citetur NN. exadverso principali, ad videndum mandari examinari testes absuturos, ac jurandum, jurarique videndum super illorum futura absentia, dandum interrogatoria, & conducendum interpretem, quatenus &c. alias videndum mandari examinari sine, ad primam diem instante NN. principali, sive &c.

N. Notarius.

Et obtento decreto, & jurato eodem die, ut supra, super futura absentia, & executi intimatione in forma solita, poterunt die immediate sequenti post decretum factum, testes absuturi examinari.

22 Ceterum si testis de veritate informatus se examini subijcere recusaverit, poterit ad se examini subijciendum cogi, & citari, ut infra, videlicet.

A. C. N.

Citetur NN. testis inductus ad subijciendum se examini, M. alias videndum gravari, & pro gravamine decerni, & relaxari mandatum executivum, & decretum necessarium, & opportunitate fieri, & interponi ad primam diem, instante NN. principali, sive &c.

N. Notarius.

Decretum.

NN. Petit, & obtinuit gravari in Julis NN. pro quolibet die, donec paruerit, & sit ut pra,

pra, nisi ad primam diem cum intimatione, omni &c.

A. C. N.

Intimetur NN. Testi inducto, qualiter Dominus relaxavit mandatum, & alias prout in actis, Instante NN. principali, siue &c.

N. Notarius.

Et tunc, si aliquot diebus elapsis testis non se subicit examini, expeditur contra eum mandatum pro gravamine, & summa judici benevisa, & proceditur ad capturam pignorum, illorumque subhastationem, donec ille tadio affectus se examini subiciat.

Observationes.

- A** **X**amen testium de jure civili Notario committi non potest. *Alex. conf. 104. n. 5. l. 5.* nec sine iudice potest Notarius recipere juramenta aut examen illorum. *Vestr. in prax. lib. 6. c. 2. n. 11. vers. Quamobrem.*
- 23** Sed quidquid sit de jure, hoc non procedit de consuetudine, praesertim ex causa ob multitudinem negotiorum, & ob id de stylo curiae potest iudex committere, prout quotidie observat praxis, Notario Actuarius examen, & receptionem juramentorum testium in forma, parte tamen citata, saltem ad videndum committi Notario receptionem juramentorum illorum, quae quidem receptio una cum examine committitur Notario uti nudo Ministro, ut per *Tex. in clem. 1. de offic. deleg. & cap. Mulieres de judic. n. 6. tradit Abb. in c. cum causam n. 22. in fin. vers. sed ego duo, de test. & in c. quoniam contra n. 30. de probat. latet Vestr. in prax. d. lib. 6. c. 2. n. 12. & seq. Farinac. de Test. q. 77. n. 177. & seq. ubi de magis communi, & in praxi observata opinione testatur, cum aliis cumulatis per Beltramin. ad Greg. dec. 368. n. 9. & tradit idem Greg. d. decis. 368. n. 3. ubi loquitur de iudice remissoriali, qui potest huiusmodi nudum ministerium committere Notario, sicut de iudice compulso-riali idem tradit Coccin. decis. 401. n. 1. quod non solum de stylo curiae Hispaniarum, & aliorum locorum fieri potest ex praallegatis, sed etiam de jure, *Rot. decis. 93. n. 5. par. 1. recent.* cum aliis cumulatis per *Fenzon ad stat. urb. lib. 1. c. 7. n. 23. & seqq.* & eo magis ex causa *Farinac. d. q. 77. n. 181.* quae quidem causa praesumitur, etiam si alias non constet de impedimento, *Farinac. d. q. 77. n. 182. & n. 195.* dummodo huiusmodi nudum ministerium committatur parte citata, prout quotidie observatur in praxi.*
- 24** **Xi** *Farinac. d. q. 77. n. 182.* & examen, fac juramenta praedicta, licet a solo Notario recepta absque aliis testibus probant, quia cum sint facta de iudicis mandato, censentur facta ab ipso, vel coram ipso, licet in ejus absentia, & ob id inter acta judicialia computantur, *lunot. in c. quoniam contra n. 1. vers. dummodo, & ibi Host. n. 5. vers. re. epio, Abb. n. 29. prope fin. vers. & dummodo. Felin. n. 12. vers. & hoc intellige. Anchar. 26. Dec. n. 78. in fin. Bero n. 79. & alii, ext. de prob. Cast. en. in l. vinum n. 3. ff. si cert. pet. Sal. Tiber.*

in prax. lib. 3. cap. 7. num. 38. *Greg. dec. 368. n. 6.* Est tamen consilium *Hosten. in d. c. quoniam contra n. 5. quem Abb. ibid. n. 29. in fin. Dec. n. 198.* ubi se remittit ad ea, quae scripsit in suo consil. 42. & alii sequuntur, quod de commissione huiusmodi facta Notario, rogetur alter Notarius, cum alias ipsi in hoc non credatur, nec possit esse testis in causa propria, *Alex. consil. 104. n. 6. lib. 5. ubi de magis communi, Gravac. ad Vestr. d. lib. 6. c. 2. n. 48. Vant. de nullit. de sec. citat. n. 43. vers. prout etiam Tabellioni, Salust. Tiber. d. l. 3. c. 7. n. 38. vers. & si secus, Afflic. decis. 17. n. 3.*

- 28** Sed hoc primo non procedit de stylo, *Farinac. d. q. 77. n. 191.* & signanter de stylo *Rotae*, & curiae, *Caputaque dec. 24. n. 1. p. 2. Rot. dec. 699. n. 3. par. 1. recent.* Nam in curia, antiqua, & notatoria praxis observatur, ut credatur Notario de commissione sibi data examinandi testes, & recipiendi eorum juramenta, *Fenzon. ad Stat. Urb. lib. 1. c. 7. n. 27.* parte tamen ad id, ut supra citata, ut quotidie servatur, *Farinac. d. q. 77. n. 191.*
- 29** Secundo non procedit in casu necessitatis, ut puta ratione officii, prout quando Notarius erat Cancellarius, & Actuarius Episcopi, aut alterius iudicis, nam tunc ei creditur, *Dec. consil. 42. n. 5. vers. 3. & praecipue 10. And. inc. cum quid il. 2. n. 12. & seq. de reg. iur. in 6. Rot. dec. 79. n. 16. par. 5. recent.*
- 30** Tertiò non procedit, quando testes jam sunt per eum examinati, & scriptus processus, nam multa facta tenent, *Ferret. in rep. c. quoniam contra, num. 131. de probat. ubi quod ita saepe vidit observari in praxi.*
- 31** Caeterum quod Notario credatur de commissione sibi data, contra *Hosten. & sequaces* tenuit *Innoc. in d. c. quoniam contra*, in princip. de probat. *Bart. in lex. sententia circa med. versic. induco istam legem. ff. de test. tur.* & alii quos refert *Farinac. d. q. 77. n. 186.* quae opinio est communis, & quotidie in Palatiis observatur, teste *Aret. §. Item propter mimicitias, in fin. Inst. de excus. tur.* & signanter in curia ex praallegatis, & in hoc creditur Notario etiam sine testibus, cum sit actus judicialis, *Farinac. d. q. 77. n. 191.* prout patenter observatur praxis, & curia.
- 32** Sed hoc procedit, quando Notarius id attestatur per actum de praesenti, secus si id attestatur per enunciativam, & sic per actum de praeterito, cum eo casu non dicat se rogatum, & ideo non probet, *Afflic. dec. 317. n. 3. & q. 4. Salust. Tiber. d. lib. 3. c. 7. n. 38. vers. & si secus.*
- B** Citatio ad videndum jurare testes, si est facta pro singulis diebus, & horis, & nullus terminus probatorius est praefixus, sustinetur per duos dies post illius executionem immediate sequentes, *Rot. dec. 307. n. 9. p. 1. & dec. 52. n. 8. p. 3. recent. Andr. dec. 65. n. 7.* & saepius fuit decisum: sed si certus terminus probationis fuit praefixus, sustinetur ex praxi curialium pro integro termino probatorio, *Bald. in l. si quando, n. 11. C. de test. Rot. dec. 393. n. 6. p. 1. & dec. 557. n. 8. p. 4. & dec. 277. n. 9. par. 6. re. en. Greg. decis. 446. n. 5.* etiam si dictus terminus sit prorogatus, quia censetur idem cum primo praefixo, *Greg. decis. 429. n. 5. Rot. 277. n. 10. par. 6. recent.*

Sed

Sed non procedit in termino de novo concessio, quia est diversus à primo, *Greg. d. dec. 429 n. 5.*

35 Citatio autem ad videndum jurare testes, est omnino necessaria, *Greg. dec. 518. n. 1. Cavalier. dec. 275. n. 1. adeo, quod sine illa testium examen est nullum, Cap. 2. de test. l. si quando, ubi gloss. & Cast. C. de test. V. estr. in prax. lib. 6. cap. 2. n. 1. Maran. de ord. iud. p. 2. c. 6. prin. alt. 6. n. 2. Cavalier. dec. 275. n. 1. Greg. dec. 268. n. 1. Buratt. dec. 169. n. 9. & dec. 506. n. 4. nec est locus arbitrio, Buratt. dec. 156. n. 11. & dec. 324. n. 8.*

36 Nec sufficit citatio generalis, sed requiritur specifica, individua, *Greg. d. dec. 268. nu. 3. Buratt. dec. 324. n. 5.*

37 Primò tamen hoc non procedit, quando fuit facta citatio ad omnia ad causam pertinentia, *Rota dec. 557. n. 1. in fin. par. 4. recent. Beltram. ad Greg. dec. 268. n. 12.*

38 Secundò non procedit, quando Decretum admisionis ad probandum fuit parti intimatum; nam in his continetur virtualiter citatio ad videndum jurare testes, *Beltram. ad Greg. d. dec. 268. n. 12. Andr. dec. 41. n. 6. & intimatio t. supplet defectum citationis, Rota dec. 280. nu. 3. post cons. Farin. lib. 2. ubi quod ita fuit scriptum decisum Buratt. dec. 606. n. 6. Seraph. dec. 1057. n. 4. non tamen citationis ad sententiam, cum sit gravis prejudicium, Rota dec. 300. nu. 8. par. 2. divers. & dec. 274. n. 3. par. 1. recent.*

39 Tertio non procedit, quando pars dedit interrogatoria, & fuit obiecta commissio sanatoria, cum clausula arbitrio Judicis, quæ, si nartetur, examen factum de interrogatoriis, à Signatura passim concedi solet, ut testatur *Salust. Tib. in prax. lib. 2. c. 14. n. 7. nam t. tunc testibus fides adhiberi solet, cum arbitrium concessum temperet juris rigorem ex observantia Ro. x. Buratt. dec. 118. n. 12. Cavalier. dec. 322. num. 6. latè Ferentill. ad Buratt. d. dec. 118. num. 19. sub lit. C. ubi quòd idem procedit, etiam si pars dedit interrogatoria, cum protestatione de non consentiendo in jurisdictionem, dummodo defectus jurisdictionis non sit totalis, & dummodo interrogatoria contineant omnem excipientis defensionem, & quidquid relevans deduci poterat contra testes inductos; nam alias non est locus clausulæ arbitrio, *Pur. dec. 300. lib. 3. in correct. cum aliis allegatis per Ferentill. ad Buratt. dec. 506. n. 11. Et quòd sit locus clausulæ arbitrio, quando pars dedit interrogatoria, etiam si testes fuerint examinati in alia instantia, tradit Cavalier. dec. 240. n. 5.**

40 Quartò non procedit, quando defectus citationis est turbidus; nam etiam tunc sanatur ex commissione cum clausula arbitrio, *Buratt. dec. 376. n. 9.*

43 Quintò non procedit, quando partes infra eundem terminum testes eodem modo produxerunt, examinari fecerunt, *Seraph. dec. 857. n. 26. Buratt. dec. 304. n. 8. ubi alias decisiones cumulat, Cavalier. dec. 32. num. 5. ubi quòd ex hoc arguitur stylus, qui indubitate attenditur ad validitatem examinis, & ne iustitiam processus irritentur,*

44 Sextò non procedit datà scientiâ partis, contra quam testes examinantur, *Seraph. dec. 1094. n. 4. cum aliis cumulatis per Ferentill. ad Buratt. d. dec. 118. n. 19. lit. B.*

45 Septimò non procedit, quando pars, vel etiam procurator fuit præsens in monitione Judicis ad videndum jurare testes, & commissione examinis, quia d. præsencia supplet defectum citationis, *Seraph. dec. 388. n. 4. Greg. dec. 576. nu. 1. & seq. Rota dec. 79. n. 1. par. 5. recent. Ferent. ad Buratt. d. dec. 118. n. 19. lit. B. quinimò habetur pro citatione, Duran. dec. 305. n. 7.*

46 Die autem iudicio non feriaro recipiendi sunt testes, ut sentit *Gloss. 1. in vers. scis ergo in Clem. 1. de offic. deleg. Castren. in l. si quando, nu. 4. C. de test. Buratt. in cap. 1. num. 10. de fer. Specul. de fer. lib. 2. §. seq. videre, num. 6. post med. vers. recipi possunt & ibi Adden. in verbo Processus, C. de test. p. 7. nu. 22. & ibi Add. n. 108. in verb. feriata, lit. E. Severol. de remiss. cap. 32. num. 5. & seq. & cap. 33. Ruin. cons. 149. num. 2. lib. 5. Scacc. de judic. c. 8. num. 457. & seq. Farin. de test. qu. 80. oppos. 36. num. 55. & seq. nec possunt jurare in die non iudicio, *Specul. de fer. d. §. seq. videre, num. 5. Abb. in c. 1. n. 9. de fer. Saranen. in cap. 20. num. 42. de judic. in 6. Anchar. in cap. 1. n. 6. & ibi Caran. ver. lex gloss. penult. in fin. de fer. Roman. in Auth. si quis in aliquo, num. 11. C. de eden. Alex. cons. 213. lib. 2. Montic. in repert. de test. tit. jurare quo die, & tempore debeant test. Lansfranc. in prax. in d. §. Testium depositiones, num. 15. & ibi Alden. Petr. Jacob de Monte pessul. de arbitr. num. 2. Mandos. comm. 13. vers. quarto quaro, Scac. de judic. d. c. 8. n. 457. & seq. alia. examen est nullum, *Seraph. dec. 861. n. 9. & n. 27.***

47 Et licet ex præfatis Doctoribus quidam loquantur de admissione, & receptione ad jurandum, seu de dilatione juramenti, quæ sunt à Judice, quidam velò dicant, quòd testis non potest jurare: tamen non sunt varii, sed secundi sunt intelligendi de admissione Judicis, quia moventur usdem iuribus t. autoritatibus, & rationibus, quòd tempore feriarum non possunt fieri actus iudicarii, quibus moventur etiam p. cimi, ut in suo Repert. tom. 9. in verb. Testis jurat solis

49 102. adnotavit t. Bon. mem. Ansonius Maria Corratius, qui fuit J. C. præclarissimus, ut per Add. ad Massuer. in prax. tit. 35. de expens. damn. & intereff. ad n. 8. & in forma Curia causarum patronus primarius, cuius legali opera, & magni Duces Etruriae, & Dux Urbini, & alii infini in eorum arduis negotiis, & lib. 8. usi sunt, prout quinquaginta eius infor. tionum volumina, quæ post se reliquit, omnibus protestantur.

50 Subdens, quòd hæc conciliatio deservit, ad salvandum stylum Ro. x. & Curie Romanæ citandi ad dicendum contra articulos facto datos, videndum illos ad probandum admitti, & committi Notario causæ examen, & receptione juramentorum testium in forma, ad primâ diem, (quæ intelligitur de juridica) & postquam commissum fuerit videndum illos jurare super dictis articulis, & tota causa in eorum, vel Notarii domibus, & ubi reperti fuerint, per totam illam, & triginta (vel plures, vel pauciores ad libitum) sequentes dies (qui intelliguntur de currentibus

bus) dandum interrogatoria, & conducendum interpretem, quatenus dare, & respectivè conducere intendat, aliàs videndum mandari examinari sine ad eandem primam diem: Nam ex-
 71 ecuta citatione, & relatione facta, Judex decernit, ut suprà petitur, testes deinde jurant in manibus Notarii, ubi reperti fuerint, tã in d. die prima juridica, quàm in aliis prædictis triginta diebus currentibus, sive juridicis, sive feriatis sequentibus.

De quo stylo hujus A.C. tribunalis testatur *Salust. Tiber. in prax. lib. 2. cap. 13. n. 6. cum pluribus seqq.* Rotæ verò: licet *Form. Termin.* & *Vestr. illum omiserint*, quilibet certus reddi poterit ex revolutione regeſtorum; prout de illo, suis temporibus, sic redditum se certum fuisse, testatur *Corat. ubi suprà.*

Qui quidem stylus ex præallegatis apparet validus, quia adest admissio huiusmodi juramenti facta à Judice in d. prima die juridica pro omnibus, & singulis dictis triginta diebus currentibus sequentibus, sive juridicis, sive feriatis, & sola remanet illa præstatio juramenti, quæ est quid facti ipsius testis, sicut examen, seu depositio eiusdem, & facta in dictis triginta diebus currentibus, sive juridicis, sive feriatis, dicitur facta in die juridica per relationem, quam habet ad admissionem ad iurandum à Judice factam in d. prima die juridica, à qua principium
 72 sumit, & dependet; nam ad iudicandum qualitatem actus quando illius finis habet necessariam consequentiam à principio, debet finis ad principium trahi, & solum principium attendi, l. 3. §. secundo, ubi *Bart. ff. de Minor. idem. Bart. in l. 1. ff. qui pot. in pig. hab. Alciat. præsump. 32. n. 2. reg. 2. Afflit. dec. 135. n. 5. Seraph. dec. 891. n. 9.*

Cui stylo tribunalis A.C. confert non modicum stylus Curie Capitoline, quæ testes præsumuntur iurasse tempore, quo illorum nomina eduntur & juramentum, quod postea à teste recipit Notarius de commissione Judicis, retrotrahitur ad tempus commissionis; sicut etiam examen, ad iuramentum, & commissionem prædictam à Judice factum in dicta prima die juridica, refertur, *Luc. Pet. in prax. lib. 2. cap. 5. num. 5. Fenzon. ad stat. urb. lib. 1. c. 71. n. 24. & seq.* ubi quod prædicta procedunt, licet in actis constet, quod testes non iuraverint tempore dictæ editionis nominum illorum, sed longè postea.

Aliàs si dicta præstatio iuramenti non traheretur ad suum principium, scilicet ad dictum mandatum Judicis factum in die juridica, non posset eadem præstatio facti ipsius testis committi Notario, uti nudo ministro, nec ab eo recipi ubicumque, prout committi, & recipi posse de stylo Romanæ Curie tradit *Vestr. d. lib. 6. c. 2. n. 12. & seq. Salust. Tib. d. lib. 2. c. 13. n. 6.* Nam de
 55 jure testis & debet præstare iuramentum coram Judice in iudicio, præſente parte, ut post alios, quos allegat, tradit *Vestr. d. c. 2. n. 11.*

Et per consequens non posset dicta præstatio aliqua ratione dici actus judicialis, ut de se patet, sed dicitur actus judicialis, non solum ipsa præstatio iuramenti in manibus Notarii nudi ministri extra iudicium ubicumque facta, sed

quod magis est, etiam examen à Notario pariter nudo ministro quandocumque receptum, quod extra iudicium recipi posse; quia est quid facti, tradit *Rota dec. 26. de prob. in antiq. Vestr. d. lib. 6. c. 2. n. 13.* etiam tempore feriato receptum, ut tradit *Specul. de fer. §. sequitur videre num. 6. lib. 2. Abb. in c. 1. n. 10. de fer. Salust. Tib. d. lib. 2. cap. 13. n. 8.* ergo non alia ratione id de examine, prout est quid facti, dici potest, nisi quia trahitur ad suum principium, à quo habet necessariam consequentiam, scilicet ad mandatum Judicis factum in dicta die juridica, ut per *Innoc. in cap. Quoniam contra, n. 1. vers. dummodo, & ibi Abb. n. 29. vers. sed ad unum, & vers. dummodo, & n. 30. & seq. & aliis de probat. Vestr. d. lib. 6. c. 2. n. 12. & seq.* cum aliis allegatis suprà, ac eadem par. 1. cap. 9. lit. C. in novo requisito. vers. 2. quia, & vers. 3. quia, & cap. 10. lit. A.

Præterea à primo stylo committendi Notario uti nudo ministro, examen, & receptionem juramentorum testium in forma, qui iustus, & validus supponitur, prout iustum, validum, & iuxta consonum asserit *Vestr. d. lib. 6. n. 13. & seq. Licet. Pet. in prax. lib. 2. c. 5. n. 5. vers. quia iud. Fenzon. ad stat. urb. lib. 1. c. 71. n. 22.* qui alias cumulat auctoritates, *Rota dec. 293. n. 6. par. 1. recent.* ubi quod dictus stylus non est contra jus, per *text. in Clem. 1. de offic. deleg. cum aliis allegatis suprà lit. A.* descendit alter stylus, ut testes iurent extrajudicialiter in manibus Notarii nudi ministri, in eorum, vel Notarii domibus, & ubi recepti fuerint, & ob id, cum dicta præstatio iuramenti de
 59 jure sit actus judicialis, & postquam dictis stylis mediantibus, prout est quid facti ipsius testis, fuerit effectus extrajudicialis, non possit amplius dici judicialis, nisi per relationem, quam habet ad suum principium, ut suprà, cum sicut de iure examen ad tempus iuramenti refertur iuramentum ad tempus commissionis; & mandatum Judicis retrotrahi possit, & retrotrahatur, ut per *Fenzon. ad stat. urb. lib. 1. c. 71. nu. 24. & seq.*
 60 *Luc. Pet. in prax. lib. 2. c. 2. n. 5. Salust. Tib. lib. 3. c. 7. n. 38.* utique poterunt testes iurare etiam in die feriata, quia licet tunc non possint fieri actus judiciales, ex allegatis suprà in vers. Die autem jurid. possunt tamen fieri actus extrajudiciales, & quidem validè, ex præallegatis, qui tamen per retroractionem, ut suprà, etiam actus judiciales dici possunt.

Et ob id non obstat, quod non possit in die feriata præstari iuramentum, *Cap. 1. & ibi DD. de fer. l. omnes, & l. dies, C. de fer.* quia ad hæc & ex præmissis apparet responsio; nam
 62 procedunt, & debent intelligi, prout DD. in d. cap. 1. de fer. & alii suprà allegati in d. vers. die autem, satis clarè innuunt de iuramento, quod præstatur coram Judice in iudicio, & de admissione, quæ fit à Judice ad iuramentum, non autem de iuramento, cujus receptio juxta notorium stylum Curie, fuit à Judice Notario commissa, & quod prout est quid facti ipsius testis, præstatur in manibus Notarii, uti nudi ministri, extrajudicialiter, & ubicumque, prout declaravit praxis, quæ est optima legum interpret, & magistra, l. si de interpreta-
 tione

tione, ff. de legibus, & post alios quos allegat, tradit Cagnacen. in repet. cap. Quoniam contra. sub n. 1. de probat. Affin in prax. §. 22, cap. 16. limit. 3, n. 2. Gonzal. ad Reg. §. gloss. 6, §. 1, num. 40. Guido Pap. decis. 30. num. 2. Cavalier. decis. 117, n. 6, nam Jura, & DD. superius allegari non loquuntur in terminis alicujus ex dicta Romana Curie stylis, nec illos, aut aliquem ex eis supponunt, sed potius contrarium.

64 Sed quatenus Text. in d. cap. 1. generaliter intelligendus esset (quod ex præmissis potest negari) tam in judicialibus, quam extrajudicialibus debet secundum Canonistas, & Summistas intelligi in judicialibus de præcepto, in extrajudicialibus verò de consilio, & omnes post Hostien. dicunt de consuetudine non servari, ut late tradit Seraph. dec. 782, n. 5. & seqq.

65 Proinde quicquid de abusu dixerit Salust. Tiber. d. lib. 2, cap. 13, num. 9, sequitur quòd stylus præstandi juramentum, prout est quid facti ipsius testis, in manibus Notarii nudi ministri, ubicunque extra judicium in dd. triginta diebus sequentibus post dictam diem primam juridicam, sive juridici, sive feriat, sit validus, prout ad instar alterius styli examinandi testes, ut supra, validum esse, affirmat Corat. in loco supra cit.

66 Siquidem de stylis tribunalis A. C. est omnino Salustio Tiberio credendum, uti testi de visu, qui per spatium quadraginta annorum, & eò amplius fuit A. C. Notarius, & in eo tribunali plurimum versatus; ut ex primæ eius nuda praxis impressione de anno 1584. lib. 1. c. 1. & ex Formulario, quod edidit, clare apparet.

Cæterum illorum validitas, & iustitia non est eius iudicii, idque ipse in d. prima nuda praxis editione lib. 1. c. 1. proœmiali ingenue falsus fuit, licet id postea in secunda editione de anno 1607 omiserit, & quamvis in hac secunda editione auctoritates, & jura addiderit, illa tamen à Ioan. Bapt. Silla insigni practico, & in eodem A. C. tribunali plurimum versato, mutuo accepit, ut idem Corat. ubi supra memorie mandavit.

67 Commisso autem examine à Judice Notario intelligitur commissa etiam causa receptionis juramentorum, Put. decis. 258. lib. 1. & e contra commissa receptione juramentorum censetur commissum examen, Vestr. lib. 6. c. 2. n. 13. &

68 sufficit, quòd testes iurent in termino probatorio, Cavalier. decis. 127. n. 1. quo casu possunt examinari quandocunque, etiam extra terminum, Salust. Tiber. lib. 2. c. 14, num. 1. Rota dec. 393. n. 6. p. a. recent. Gregor. dec. 327. n. 7. & seq. & ibi Beltram. num. 11. Cavalier. decis. 349. num. 5. Sine commissio autem juramentorum, aut examinis testium, examen à Notario receptum est nullum, Buratt. dec. 169. num. 9. ubi plures cumulat auctoritates.

69 Articuli licet promiscuè nominentur articuli, & positiones, ut per Greg. dec. 385. num. 4. & dec. 577. nu. 4. tamen si constet illas esse positiones, de eis uti de positionibus est iudicandum, Greg. d. dec. 577. n. 4. censentur autem positiones, si fuit parti præfixus terminus ad respondendum illis, Greg. dec. 365. n. 4.

70 Articuli licet promiscuè nominentur articuli, & positiones, ut per Greg. dec. 385. num. 4. & dec. 577. nu. 4. tamen si constet illas esse positiones, de eis uti de positionibus est iudicandum, Greg. d. dec. 577. n. 4. censentur autem positiones, si fuit parti præfixus terminus ad respondendum illis, Greg. dec. 365. n. 4.

71 Revelantes sunt admittendi tam de iure, quam de stylo Curie, Rota dec. 416. num. 7. & num. 10. par. 5. recentior. etiam illi concernant obiectus, dummodo sint de iure danis, Rota decis. 661. num. 2, par. 2. recent. & quando specificant materias melius, quam primi, sunt pariter admittendi, Rota decis. 315. num. 14. par. 5. recent.

72 Irrelevantes autem, vel impossibiles, vel impertinentes, admitti non debent, Rota dec. 349. num. 3. & dec. 661. num. 1. in fin. par. 3. & dec. 416. num. 10. par. 5. recent. nec continentes inverisimilia, Rota dec. 276. num. 9. p. 6. rec. nec illi qui victoriam cause non concludunt, Rota dec. 177. nu. 4. p. 6. recent. sed contrarii sunt admissibiles, Buratt. dec. 351. n. 2.

73 Quando verò est dubium, an relevant, sunt potius admittendi, quam reiiciendi, Vestr. in prax. lib. 5. cap. 15, num. 7. Gravatt. ad Vestr. d. lib. 5. cap. 14, n. 27. Rota dec. 503. num. 2. p. 2. rec. Buratt. dec. 28. num. 3. ubi quòd Rota consuevit illos admittere. Dicuntur autem impertinentes, & irrelevantes, quando continent aliquid, quod probatum non relevat, Rota dec. 589. nu. 1. par. 2, & dec. 634. num. 3. par. 3. recent. Duran. decis. 121. n. 1.

74 Passim admitti solent articuli, salvis exceptionibus, Caputag. decis. 47. par. 1. & salvo jure impertinentium, sed hoc recipit declarationem, de qua supra, cap. 10. lit. D. vers. solent.

75 Articulus non fatetur, 70. Andr. in cap. fin. in princ. de iur. iur. in 6. Alex. cons. 80. num. 10. lib. 2. Seraphin. decis. 1044. nu. 2. Gregor. decis. 247. num. 15. Beltram. ad Gregor. decis. 143. num. 5. Buratt. dec. 600. num. 10. & ibi Ferentill. num. 14. Duran. dec. 33. n. 17. & dec. 314. num. 9. Rota dec. 201. nu. 21. par. 5. recent.

76 Sed hoc non procedit, quando sunt in actis dati medio juramento tactis &c. Beltram. ad Gregor. dec. 143. num. 5. etiam si non sint à Iudice admissi, Ferentill. ad Buratt. d. decis. 600. num. 15. tunc enim contra articulantem plenè probant, Gregor. decis. 215. num. 2. nisi doceatur de errore, Ferentill. ad Buratt. dicta decis. 600. n. 16.

77 Quando autem habent clausulam, non se astringens, nihil certi continere dicuntur, Rota dec. 774. n. 8. p. 1. rec.

D Articulus tenetur specificare materias, & iurare contenta in articulis esse vera Vestr. in prax. lib. 6. c. 2. n. 19.

Hoc tamen non procedit parte non opponente, Vestr. dicto lib. 6. cap. 2. num. 19. cum aliis allegatis supra hæc eadem parte primâ cap. 10. lit. A.

E Testis debet jurare saltem per diem ante examen, quod passim observatur, iuxta notorium Romanæ Curie stylum, Salust. Tiber. d. lib. 2, c. 13, n. 7.

82 Sed hoc non procedit, quando Iudex, parte non opponente, mandat examinari testes summatim; nam tunc sufficit præstari juramentum in actu examinis, prout de stylo, & observantia huiusmodi testatur Salust. Tiber. in d. cap. 13. n. 10.

83 Secundo non procedit in tribunali illustrissimi-
malme urbis Gubernatoris, prout nec in aliis
inferioribus, in quibus praxis observat in dies, ut
sufficiat praestatio iuramenti in actu examinis
ad eius validitatem.

F Interpres jurare debet de fideliter interpre-
tando, *Salust. Tib. lib. 2. c. 14. n. 1.* ubi quod potest
addere interrogatoria ad causam pertinentia,
non autem impertinentia.

85 De Jure communi examen est validum sine
interprete, qui solum adhibetur de stylo Roma-
nae Curiae, *Beltram. ad Greg. dec. 331. num. 23.* & si
pars citata ad conducendum interpretem, a
86 aliis videndum examinari sine, illum non condu-
cit diebus, & horis intimatis, examen est vali-
dum sine illo, etiam in locis, in quibus viget sty-
lus eum adhibendi, & ita quotidie servat praxis,
instante tamen parte testes possunt repeti, *Se-
raph. dec. 1229. n. 6.* ubi quod ita pluries fuit deci-
sum.

G Testes debent jurare tactis scripturis, *Lan-
87 franc. in prax. de test. deposit. n. 3. in fin.* & ibi late
C. l. in addit. in verbo, tactis scripturis, sub lit. A.
Caputag. dec. 285. n. 1. par. 3. *Boccac. de remiss. c. 8. n. 1.*
ubi quod ita servatur, *Cas. de Grass. dec. 13. n. 9.*
& 19. de test. *Farinac. de test. quest. 74. n. 22.* nec est
necesse jurare tactis Evangelii nisi eo casu, quo
de jure est expressum, ac in specie ordinatum; sed
de consuetudine, & communi stylo sufficit regu-
lariter jurare tactis quibusvis scripturis, habito
respectu ad facta Dei Evangelia, *Viv. in suis
comm. opin. in verbo iuramentum*, ubi de commu-
ni DD. opinione testatur.

88 E. Notarius debet scribere, quod testis jura-
vit tactis scripturis, alias cum tactis scriptura-
rum sit solemnitas extrinseca, non praesumitur,
nisi appareat, *l. quacumq. §. quia pupillo, ff. de pub-
lic. Glos. in l. sciendum, in verbo solemniter, ante fin. ff.
de verb. oblig. Lanfranc. in prax. tit. de test. deposit. n. 3.*

89 & seq. & ob id si Notarius tantum scribe-
ret, testis juratus &c. ista verba, enunciative de
praeterito, non probarent iuramentum, *Boccac.
de remiss. d. cap. 8. num. 2.* *Caputag. d. dec. 285. num. 3.*
par. 3. *Rota dec. 393. num. 8.* & seq. & dec. 704. la
prima, num. 1. p. 1. & dec. 277. num. 1. p. 6. recent.
Gregor. dec. 393. num. 8. *Cavaler. dec. 435. num. 3.* *Bu-
ratt. dec. 148. num. 2.* & ibi late *Ferentill. num. 19.*
lit. A. cum id possit verificari in actu, in quo No-
tarius non sit rogatus, quo casu ei non creditur,
Cavaler. dec. 322. n. 3. & d. dec. 415. n. 3. *Rota d. dec.
393. n. 8. p. 1. rec.*

90 Primo tamen hoc non procedit, quando No-
tarius attestaretur, fuisse a testibus iuratum per
verba dispositiva, prout juravit &c. vel juravit in
forma, vel suo iuramento testificando dixit, vel iura-
vit dicere veritatem, vel per iuramentum, quod pra-
estitit, vel quid simile, ex quo appareret testem
iurasse; nam tunc illa verba probarent iura-
mentum, licet non fuissent a Notario addita a-
lia verba, tactis scripturis, *Seraph. dec. 857. num. 25.*
Cas. de Grass. dec. 13. num. 7. & num. 15, de test. *Rota
dec. 393. num. 8.* & seq. par. 1. & dec. 406. n. 10. par.
5, & dec. 277. num. 3, & seq. par. 6. recent. *Greg. dec.
368. n. 5.* *Cavaler. dec. 322. n. 4.* ubi alias decisio-
nes cumulat *Burratt. dec. 148. num. 4.* & ibi *Feren-*

till. late n. 12. & praesumitur, quod tunc testis iu-
raverit tactis scripturis, *Vest. in prax. lib. 6. c. 2. m.*
21. praesertim si Notarius scripsit, quod testis
iuravit &c. quia illa dictio &c. comprehendit
omnia, quae sunt de natura, & substantia actus,
Rota dec. 393. n. 12. p. 1. & d. dec. 277. n. 5. p. 6. rec.

92 Secundo non procedit, quando in loco ad-
esset stylus, quia iuramentum probaretur ex so-
la assertionem Notarii, *Rota d. dec. 393. n. 14. p. 1. rec.*
Burratt. d. dec. 148. n. 7.

93 Tercio non procedit, si in contrarium adef-
set statutum, quia iuramentum quoad sui essen-
tiam non requirit actum scripturarum, sed suffi-
cit, quod testes iurent verbis, *Burratt. d. dec. 148.*
n. 10, & cum forma, & solemnitas iurandi sit de
jure positivo, *c. horamur, 3. quest. 9.* potest huic
formae a statuto derogari, *Burratt. d. dec. 148.*
n. 11.

95 Quarto non procedit in teste Sacerdote, qui
potest iurare tacto pectore &c. more sacerdo-
tali, quod est receptum de consuetudine omni-
um Curiarum, *Cavaler. dec. 322. n. 2.* *Vest. lib. 6. c.*
2. n. 7, & ibi *Gravat. n. 41.* *Farinac. de test. q. 74. n.*
24, & n. 81, & n. 82.

96 Quinto non procedit in equite, qui potest iu-
rare super cruce sui habitus, & ob id si Notarius
de hoc testetur per verba dispositiva, probatur
inde iuramentum, scilicet si per verba enun-
ciativa de praeterito, *Caputag. dec. 285. num. 4.*
par. 3.

97 Defectus autem iuramenti in teste suppletur
morte ipsius, *Rota dec. 587. n. 4. p. 2. rec.* *Cavaler.*
dec. 322. n. 7.

H Examen testium, licet factum sine interroga-
toriis, est de iure validum, *Dec. in c. Licet causam,*
n. 56, de prob. *Alex. cons. 172. n. 9. lib. 1.* *Pur. dec. 427.*
lib. 1. cum aliis allegatis per *Greg. dec. 331. n. 17.* &
ibi *Beltram. n. 22.* & dec. 351. n. 46. *Ferentill. ad Bu-
ratt. dec. 100. n. 25.*

99 Et hoc procedit, etiam si pars dederit in actis
interrogatoria, licet tunc testes non probent, ni-
si repetantur, *Dec. in d. c. Licet causam, n. 56.* *Seraph.*
dec. 781. num. 4. late *Beltram. ad Greg. d. dec. 331.*
n. 22. *Ferentill. ad Burratt. d. dec. 100. n. 25.* ubi alias
decisiones cumulant; Repetitio autem, si exa-
men est nullum, debet fieri sumptibus eius, qui
vult iuvare repetitione, *Boccac. de remiss. c. 9. n. 29.*

100 Si vero examen est validum, sed testes sunt repe-
tendi, ut quia fuerunt examinati sine interroga-
toriis datis in actis, vel pendente termino ad illa
dandum, repetitio est facienda sumptibus eius,
ad cuius instantiam fuerunt primitus examinati
sine illis, *Pur. dec. 366. in correct. li. 2.* *Rota 282.*
par. 3. *divers. lib. 3.* quod si interrogatoria non e-
rant in actis data, & erat elapsus terminus ad illa
dandum, repetitio fit sumptibus perentis repeti-
tionem, *Fenzon. ad stat. urb. lib. 1. cap. 74. n. 15.*

103 Nullum autem est examen factum sine inter-
rogatoriis, quando pars dedit interrogatoria in
actis cum protestatione, ne testes examinarentur
sine illis, *Beltram. ad Gregor. d. dec. 331. n. 2.* *Fer-
entill. ad Burratt. d. dec. 100. n. 26.* *Boccac. de remiss.*
d. c. 9. n. 27.

104 Quod procedit, etiam si testis aliqua, sed non
omnia interrogatoria evacuaverit, *Burratt. de-
cis. 113.*

- 105 *l. 11 §. n. 33, & patiter si interrogatoris respondere reculavit, tunc etenim nihil probat, Rot. decis. 700, n. 32, par. 2, recent. Fenzon. ad Stat. Urb. d. cap. 74, n. 19, lib. 1.*
- 106 *Sed hoc non procedit in Interrogatoriis impertinentibus, crimen, infamiam, seu turpitudinem Testis continentibus, quibus Testis respondere non tenetur, Felyn. plures cumulans in cap. cum causam, n. 10, de Test. Fenzon. d. c. 74, num. 20; Clar. in §. fin. q. 24, vers. successivè ante fin. cum ¶ nemo teneatur deregere suam turpitudinem, Alex. in l. 2, n. ff. de iurisd. om. jud. Boccat. de Remiss. cap. 6, n. 30.*
- 107 *Judex verò remissionis, cum habeat formam sibi in remissoria præscriptam, debet interrogare Testes super omnibus Interrogatoriis, sumptibus ejus, qui remissionem obtinuit, etiam si non addit protestatio Partis, non examinari sine, aliàs examen est nullum, ratione formæ non servatæ, Boccat. de Remiss. cap. 9, n. 27, Cavalier. decis. 254, n. 27, etiam si aliqua tantum ex interrogatoriis omiserit, Buratt. decis. 160, n. 10, & ibi Ferentill. n. 27.*
- 108 *Cæterum Pars, quæ dedit interrogatoria, dicitur consensisse examini, etiam si non fuerit citata, Cavalier. decis. 322, n. 6, Buratt. dec. 376, num. 12, & nullitas facilius sanatur hoc casu superveniente commissione cum clausula arbitrio, Buratt. decis. 164, n. 15, Per ¶ dationem namque Interrogatoriorum inducitur in dante scientia Testium, & materiatur, super quibus sunt examinandi, Buratt. decis. 118, n. 10, non tamen ¶ Interrogatoria primo loco data faciunt sustineri examen, quando alia dari poterant, Buratt. decis. 726 num. 5.*
- 109 *Quod si pars fuerit negligens, & citata ad dandum Interrogatoria, aliàs videndum mandari examinari sine, illa non dedit, examen est validum, Greg. decis. 351, n. 46, & ibi Beltramin. n. 51, lit. E. Ferentill. ad Buratt. d. decis. 100, n. 27, Rot. decis. 276, n. 6, p. 5, recent. Duran. decis. 188, n. 7, & deo quodd nec etiam Minor restituatur ad dandum Interrogatoria, quando tutor citatus illa non dedit, Fenzon. ad Stat. Urb. d. c. 74, n. 9, lib. 1, nisi doceat de lesione, Ferentill. ad Buratt. d. decis. 100, n. 28, & seq.*
- 110 *Non omitto quodd Interrogatoria superflua, & impertinentia possunt à Judice resecari, Glos. in cap. præsentium, §. Testes, in verbo Interrogatoria, in fin. de Test. in 6, etiam tacite illis omittis, Boccat. de Remiss. cap. 6, n. 24, & n. 32, & ita observat Praxis.*
- 111 *Testes abfuturi recipiuntur, etiam super Articulis non admissis, Vestr. in Prax. lib. 5, cap. 15, n. 2, & possunt jurare etiam die feriata, 10. And. in cap. 1, n. 5, de ser. Specul. de ser. §. sequitur videre, n. 3, late, Cels. ad Lanfran. in Prax. sub tit. de Test. de pos. n. 15, lit. B.*
- 112 *Sed stantibus Stylis Curia committendi Notario causæ receptionem iuramentorum, & recipiendi illorum juramenta extra judicium, ut supra lit. B. in hoc Testes abfuturi non sunt magis privilegiati quam cæteri, nisi de Jure quando iuramentum præstatur in præsentia Judicis.*
- 113 *Debent Testes abfuturi jurare de veritate dicenda, necnon etiam de futura absentia, Vestr.*

- lib. 5, c. 2, n. 3, in fin. & ulterius in fine examinis præstare tertium iuramentum, de non patefaciendo eorum dicta, donec publicentur, Vestr. d. c. 2, n. 20, & ibi Gravari. n. 33.*
- 114 *Testes post publicatas attestaciones, & didicita testificata non possunt examinari super eisdem, vel directo contrariis, c. intimavit, & c. Fraternitatis de test. Clem. fin. de test. Auth. at qui semel, C. de probat. Gabr. c. owl. 22, n. 1, de test. Afflic. decis. 216, n. 1, Salust. Tib. in prax. l. 1, c. 14, Ferentill. ad Buratt. dec. 229, n. 3, Rot. dec. 154, n. 1, p. 4, rec. Gregor. dec. 48, n. 2, dec. 497, n. 1, & dec. 583, n. 1, Duran. dec. 236, n. 2.*
- 115 *Testium autem publicatio est duplex: Alia pronuntiativa, per quam Partes non didicerunt testificata, & hæc nisi testificata fuerint didicita, non nocet, sed possunt testes nihilominus examinari, Bald. consil. 152, in prin. vers. item duplex in prin. lib. 1, Alex. consil. 84, n. 4, & seq. lib. 4, Gabr. d. concl. 21, n. 28, de test. Salust. Tib. d. lib. 2, c. 14, num. 6, Rota dec. 139, p. 3, divers. lib. 2.*
- 116 *Sed hoc non procedit, quando Pars, quæ intendit omnes testes examinare, & publicationem petit, non habet aliquam præsumptionem pro se, quod non didicerit testificata, nam aliàs facta publicatione, Pars, quæ testes publicari petit, præsumitur testificata didicisse eo ipso, Bart. in auth. at qui semel, n. 17, C. de probat. Gabr. d. concl. 21, n. 29, & seq. de Test. Ferentill. ad Buratt. dec. 228, n. 2, ubi quod ita fuit decisum in Albanen. consilium 22, Aprilis 1622, coram Pirovano.*
- 117 *Cæterum si publicatio fuit facta Parte invita, & reluctante, utique non nocet Parti contradicenti, & protestanti, vel etiam abienti, Bar. in d. auth. & qui semel, n. 17, C. de prob. Felyn. in cap. Fraternitatis, n. 9, vers. nono queritur, de test. Anchar. consil. 223, n. 2, Alex. consil. 84, in prin. & n. 8, lib. 4, Surd. consil. 156, n. 4, & seqq. Ferentill. ad Buratt. d. decis. 228, n. 23.*
- 118 *Alia publicatio testium dicitur insinuativa, & ista impedit, ne testes possint super eisdem vel directo contrariis examinari, Bald. consil. 152, in prin. vers. alia est insinuatio. lib. 1, dicuntur autem didicita testificata, quando Pars habuit in suo posse processum originalem apertum, etiam si non sit facta solemnitas publicatio, Gabr. d. concl. 21, n. 10, & n. 31, de test. Rot. dec. 154, n. 2, & 3, par. 4, recent. Greg. decis. 583, n. 1.*
- 119 *Prout etiam quando sunt discussa dicta testium in disputationibus, & ideo tunc non possunt testes examinari super eisdem, Buratt. decis. 567, n. 7.*
- 120 *Principalis tamen conclusio, quod post publicatas attestaciones, & didicita testificata non possint testes examinari super eisdem, vel directo contrariis, plures habet fallencias, &*
- 121 *Primò non procedit in Testibus noviter re-
pertis, dummodo hoc plene, & concludenter
probetur, Hypol. de Marfil. post Bart. & alios in l. 1, §. fin. n. 17, ff. de quest. Rot. decis. 154, n. 4, par. 4, recent. Greg. decis. 583, n. 4, ubi quod hæc limitatio
habet difficultatem.*
- 122 *Secundò non procedit, quando Articuli super quibus testes sunt examinandi, non sunt comprehensi sub primis tacite, nec expresse, prout*

prout nec quando Testes examinantur ad diversum finem, *Burratt. decis. 824. n. 4.*

- 127 Tertiò non procedit, quando id, quòd in primis Articulis continetur, articulatur in secundis alio modo, & magis explicitè, & de necessitate probationis, non veniebat in Articulis prioribus; nam tunc admittitur novum examen, etiam in secunda instantia, *Duran. decis. 126. numer. 3.*

- 128 Quartò non procedit, quando Articuli, qui de novo dantur, non tantum in cortice, sed in sui essentia, sunt partim novi, & partim antiqui, nam, attentis novis qualitatibus adiectis, non dicuntur iidem, *cap. veniens il 2. de Test. Alex. ad Bart. in l. per hanc. C. de tempor. appell. Crot. de Test. §. aggredior nunc septimam partem. nu. 54. Gregor. decis. 494. n. 2. & seq. ubi quod secus est, si tantum in cortice differant ab antiquis.*

- 129 Quintò non procedit, quando Testes nihil deposuerunt super materia, super qua sunt de novo examinandi, *Gabr. d. concl. 21. num. 119. & seq. de Test. Greg. dec. 83. n. 4. Quia si nihil Testes deposuerunt, non possunt dici didicisse testificationem.*

- 131 Sextò non procedit, quando ex Testibus productis aliqui non fuerunt examinati, *Gabr. conclus. 21. n. 138. de Test. Greg. decis. 583. num. 7. ubi quòd hoc procedit, dummodo publicatio fuerit facta parte invita, & reluctante.*

- 132 Septimò non procedit favore Ecclesiæ; dummodo probetur læsio, & interveniat causæ cognitio, & exacta diligentia ob timorem subordinationis, *Caputaq. decis. 50. nu. 5. & seq. par. 3. Greg. d. decis. 583. n. 6. & ibi Beltramin. lit. D. alias cumulat decisiones.*

- 133 Octavò non procedit, quando Processus originalis fuit tantum ostensus, vel etiam dimissus in manibus Procuratoris, secus si diu fuit penes Principalem, *Gregor. decis. 497. n. 4. & ibi Beltramin. latè n. 8. ubi quòd huiusmodi stylus admittitur in Curia ob præsumptam legalitatem, & probitatem Procuratorum Romanæ Curie, de quorum integritate Rota plurimum confidit, de quo stylo testantur etiam decisiones allegatæ per Seraph. decis. 688. n. 2. quem secuta novissimè est Rot. in Bononien. Transactionis 1. Julii 1641. coram bo. me. Merlino.*

- 134 Nonò non procedit, quando examen tendit ad corroboracionem, & confirmationem antiquarum probationum, *Innoc. in cap. cum dilecti de Accus. circa fin. vers. Iudex. & in cap. cum lege, de re jud. Bald. in l. cunctos populos in 5. opposit. C. de Sum. Trinit. & fid. Cathol. Abb. in cap. de cetero, de Test. Rom. sing. 754. Dec. in cap. 1. n. 42. de Probat. Butr. & Felyn. in cap. fraternitatis. n. 11. vers. & in eo, quòd dicitur, de Test. latè Gabr. de Test. concl. 21. n. 39. Natr. conf. 595. n. 7. Surd. dec. 226. n. 10. & seq. Afflict. decis. 216. n. Gregor. dec. 272. nu. 9. & decis. 581. n. 12. & decis. 583. n. 5. & ibi Beltramin. lit. D.*

- 135 Decimò non procedit de Stylo Curie, quando fuit traditum solummodo summarium Testium; quia tunc non dicuntur didicisse testificationem, ex quo non dantur in summario extensæ depositiones, nec panduntur nomina Testium, *Cas. de Grass. decis. 8. n. 4. de Test. Seraph. decis. 688. n. 2. Rot. dec. 154. nu. 3. & dec. 403. nu. 13. p. 4. 176-*

cent. Gregor. decis. 467. n. 4. & ibi Beltramin. nu. 8. plures alias decisiones cumulat idem Gregor. decis. 583. n. 3. Burratt. decis. 228. n. 20. ubi quòd ita quotidie in Curia servatur, Salust. Tiber. in Prax. lib. 2. c. 14. n. 6. ubi de antiquo Stylo Tribunalium Urbis, & signanter Rotæ, & A. C. testatur.

136 Alias fallentias ad regulam supradictam ponit *Card. Tusc. lit. T. concl. 29. Gabr. de Test. d. conclus. 21. & Farinacc. de Test. q. 75. ad quos in hac latis controversia materia, & iudici arbitraria, quilibet in facti contingentia poterit habere recursum.*

M Testes, si sunt renitentes in testimonio perhibendo, possunt cogi ad subiiciendum se examini, *Glos. in l. si quando, in verbo si quando. C. de Test. c. 1. & 2. ubi Glos. in verbo timore, de Test. cog. Lanfranc. in Prax. sub tit. de Test. deposit. nu. 42. Gravac. ad Test. lib. 6. c. 2. n. 26. Clar. in §. fin. q. 24. n. 22. vers. successivè, ubi dicit quod, quicquid sit de iure, hodie indistinctè servatur, cogi Testes sive in Civilibus, sive in Criminalibus, ad testificandum.*

138 Sed hoc Primò non procedit in consanguineis, & Affinibus, qui non coguntur ad testimonium perhibendum contra Consanguineos, & Affines, *Bald. conf. 188. Consobrinus in fin. vers. non obstat lib. 4. Alex. conf. 18. num. 4. & seq. lib. 1. Lanfranc. in Prax. tit. de Test. deposit. num. 42. vers. attende, nisi veritas aliter haberi non possit, Alex. conf. 64. num. 6. vers. hoc idem lib. 1. & in subdium causæ cognita, Roman. sing. 343. Apostill. ad Alex. d. conf. 18. n. 5. in verb. libro quarto, lib. 1. Capell. Tolo. decis. 3.*

139 Secundò non procedit in filio contra contra Parentes, & liberto contra Patronum, qui non solum non coguntur, sed etiam, volentes testificari, repelluntur, *Alex. d. conf. 18. n. 5. lib. 1. Lanfranc. d. tit. de Test. deposit. n. 42. vers. attende.*

140 Tertiò non procedit, quando Testi obijciuntur crimina per modum exceptionis; quia non potest tunc cogi ad testificandum, *Clar. in d. §. fin. q. 24. vers. successivè. ante fin.*

141 Quartò non procedit in fratre, qui non potest cogi ad testificandum contra Fratrem, nec in Clerico, qui non cogitur testificari in Criminalibus: licet quando veritas aliter haberi non potest etiam Privilegiati in causa Civili, absque difficultate compellantur *Clar. in d. §. fin. q. 24. vers. scias tamen, ubi quòd idem vidit etiam plerumque observari in Criminalibus, sed quòd in hoc casu debet Iudex consulere Principem, quando veritas aliter haberi non potest, & delictum est atrox.*

143 Coguntur autem Testes ad subiiciendum se examini multa indicta, & captis pignoribus, & alias, ut per *Gravac. ad Test. d. lib. 6. c. 2. num. 26. Lanfranc. in prax. sub tit. de Test. deposit. num. 42. Quando autem subiiciuntur examini, debet, ut diximus, intimari Parti adversæ, dies, & hora certa examinis, alias examen, tanquam factum contra Styllum Curie, esset nullum, Rot. in Romana successione 9. Maii 1624. & 26. Iunii 1645 coram R. P. D. Buchio.*

144 Ceterum de hac amplissima Testium materia hæc dicta sufficiant, cum illius non sit capax præ-

præfens libellus, in reliquis quilibet in facti contingentia poterit adire Præclar. I.C. Proßer Farinac. in ejus celebri tract. de Testibus, in quo omnia ad hanc materiam Ipeſtancia inritum in modum de more enunciavit.

SUMMARIUM CAP. XII.

- 1 Testibus in partibus existentibus, obtinentur literæ misivæ pro illis examinandis, Parte citata.
- 2 Citatio ad dicendum contra Articulos, & videndum decerni literas misivas in partibus, ejusque Formula, & Processus.
- 3 Alia citatio ad dicendum contra Articulos, & videndum decerni literas misivas in partibus, loco remissorialium, & ejus Formula, & Processus.
- 4 Protestatio in termino ad dicendum contra Articulos, & videndum decerni literas misivas, & ejus Formula.
- 5 Protestatio ex adverso facta contra Articulos, & literas misivas, debet adimpleri, & quomodo.
- 6 Cautela, quæ datur ad literas misivas celerius expediendas.
- 7 Citatio ad concordandum de alio Judice, & ejus Formula, & Processus.
- 8 Citatio ad dandum listam Considentium, & ejus Formula, & Processus.
- 9 Concordato de Judice, vel illo ex officio deputato, expediuntur literæ misivæ.
- 10 Literæ misivæ pro examinandis Testibus, in partibus, & earum Formula, & transmissio.
- 11 Articuli admittuntur, & literæ conceduntur in executivis cum clausula, sine præjudicio, unde opus est Superfessoria.
- 12 Citatio ad videndum mandari Superfederi in expeditione Mandati, & ejus Formula, & Processus.
- 13 Citatio ad videndum revocari Superfessoriam, quando necessaria, & ejus Formula, & Processus.
- 14 Terminus in Remissoria, seu literis misivis præfixus, capto examine in partibus, potest prorogari, & quomodo prorogatio obtineatur.
- 15 Citatio ad videndum prorogari terminum in literis misivis contentum, & ejus Formula, & Processus.
- 16 Terminus in Superfessoria contento elapso potest alia Superfessoria obtineri, sed hoc est in arbitrio Judicis.
- 17 Literæ misivæ, vel remissoriales simpliciter expeditæ pendente termino in eis contento, Judicis officium quiescit.
- 18 Terminus in Remissoria præfixus potest prorogari, & eo elapso novus terminus concedi, sed ex causa.
- 19 Citatio ad videndum concedi novum terminum ad probandum incumbens, & ejus Formula, & Processus.
- 20 Parte negligente, vel ab calumniâ non exhibente literas misivas coram Judice de partibus quid agendum.
- 21 Citatio ad videndum sibi præfigi terminum ad probandum, & probatum habendum, & ejus Formula, & Processus.
- 22 Citatio ad videndum revocari dilationem ad probandum concessam, & ejus Formula, & Processus in causa ordinaria.
- 23 Citatio ad videndum, prævia revocatione dilationis, expediri Mandatum in executivis, & ejus Formula, & Processus.
- 24 Processus remissorialis in partibus quomodo inchoari, & fieri debeat.
- 25 Citatio coram Judice remissoriali ad videndum appetiri literas misivas, & ejus Formula, & Processus.
- 26 Si in loco, nec Principalis, nec Procurator reperitur, tunc Juxta remissoriale factis diligentis procedit per affixionem ad Valvas.
- 27 In causis Commissariis Juxta remissoriale, si Persona citanda commodè haberi non possit, factis diligentis, procedit per affixionem, & domi dimissa copia.
- 28 Juxta remissoriale quomodo procedat, si Citandus non habet in loco domicilium.
- 29 Juxta remissoriale in causa commissaria non potest procedere, nisi in diebus Rocalibus Lune, Mercurii, Veneris.
- 30 Citatio ad dicendum contra literas misivas in Actis exhibitis, & ejus Formula, & Processus.
- 31 Protestatio in termino ad dicendum contra literas misivas, & ejus Formula.
- 32 Protestatio facta contra literas misivas impleri debet, & quomodo.
- 33 Juxta remissoriale quomodo ad Testium examen procedat.
- 34 Monitorium Judicis remissoriale contra Testes recusantes se examini subicere, & ejus Formula.
- 35 Citatio ad videndum decerni copiam Processus remissoriale, & ejus Formula, & Processus.
- 36 Citatio ad videndum collationari copiam Processus, & ejus Formula, & Processus.
- 37 Citatio ad videndum super omnibus in Processu remissoriale contentis per D. Juxta Decretum interponi, & ejus Formula, & Processus.
- 38 Pars, si nolit citare in scriptis, poterit procedere juxta stylum loci, dummodo in comparitionibus inferatur totus tenor citationum.
- 39 Intimatio Decreti quibus casibus non sit necessaria.
- 40 Quæ requiruntur in fine Processus remissoriale, & quomodo ad Curiam transmittendus.
- 41 Citatio ad videndum aperiri Processum ad partes, & ejus Formula, & Processus.
- 42 Protestatio contra Processum remissorialem, & ejus Formula.
- 43 Literæ compulsoriales, quando necessaria, & quomodo obtineri possint.
- 44 Citatio ad videndum decerni literas compulsoriales generales, & ejus Formula, & Processus.
- 45 Compulsoriales speciales quomodo obtineri possint.
- 46 Citatio ad videndum decerni literas compulsoriales speciales, & ejus Processus.
- 47 De citatione ad concordandum de Judice compulsoriali, remissivæ.
- 48 Processus compulsoriales in partibus quomodo inchoari, & confici debeat.
- 49 Citatio ad dicendum contra literas compulsoriales coram Judice compulsoriali, ejusque Formula, & Processus, etiam in causis commissariis.
- 50 Monitorium Judicis compulsoriale contra Detinen-